

LÍNIA BARCELONA-MATARÓ

150 anys de ferrocarril a Catalunya: Barcelona-Mataró: 1848-1998. Mataró: Patronat Municipal de Cultura-Museu de Mataró, 1998.

AMICH, Juan. **Viaje a Mataró con el ferrocarril.** Mataró: Caja de Ahorros Layetana, 1970.

ANDREU, Pep; ROCA, Manuel; CRUZ, Marga (il.). **Camí de ferro: 150 anys.** Barcelona: Lunwerg, cop. 1998.

Arriba el tren!: 1848-1998. **Mataró report,** octubre 1998, núm. 22.

BALAGUER, Víctor. **Guia de Barcelona a Arenys de Mar por el ferrocarril.** Barcelona: Imprenta Nueva de Jaime Jepsús y Ramon Villegas, 1857.

CANDEL, Francesc, et al. **Barcelona i el ferrocarril.** [Barcelona]: RENFE, 1994.

CUYÀS I TOLOSA, Josep Maria. **Badalona y el carril de Mataró.** Badalona: Durán, 1948.

CORTS BARCELÓ, Josep-Maria. **Història del ferrocarril: Barcelona-Mataró.** [S.l.: s.n.], 1998.

DALMAU, Antoni R. **El Carril de Mataró: 1848-1948: historia anecdótica, ilustrada del primer ferrocarril de España.** Barcelona: Borrás, [1948].

DALMAU, Antoni R. **Del Carril de Mataró al directo de Madrid: historia anecdótica de los ferrocarriles de Barcelona.** Barcelona: Millá, 1946.

GUASCH, Carlos. **El Ferrocarril de Mataró: un escenario experimental.** [Barcelona]: Centro de Estudios Históricos del Ferrocarril Español, 2014.

LIGOS I HERNANDO, Víctor. **Mataró: de la muralla al ferrocarril.** Mataró: Ajuntament de Mataró. Departament d'Educació. Moviment Educatiu del Maresme, 1989.

MARTÍ i COLL, Antoni. El Tren de Mataró a Arenys (1851-57). **Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria,** abril 1981, núm. 10, p. 14-20.

MARTÍ i COLL, Antoni. De Mataró a Barcelona abans del ferrocarril. **10a Sessió d'Estudis Mataronins,** 1993, p. 159-170.

Miquel Biada: crònica de 150 anys del tren. Mataró: Crònica de Mataró: Amics de la ciutat de Mataró, [1998]. 1 VHS.

ROGER, Gerard. **El Carril de Mataró.** Vilamós: El Mirador, 2010.

ROVIRA i PUIG, Josep. **Catàleg general de la medallística del Carril del Mataró: 1833-2003.** [Mataró]: Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, 2004.

UBALDE CLAVER, Luis. **El Ferrocarril de la rodalia de Barcelona: des dels orígens fins a la creació de RENFE.** El Papiol: Editorial Efadós, juny 2020.

VALLÉS BOTEY, Cecília i NUBIOLA DE CASTELLARNAU, Xavier. **La cultura del tren: El ferrocarril Barcelona-Mataró.** XIII Trobada d'Entitats de Recerca Local i Comarcal del Maresme: el Patrimoni Cultural Immaterial: el batec de la gent del Maresme. Mataró: Arxiu Comarcal del Maresme, 2020, p. 217-232.

ZARZOSO ORELLANA, Alfons. La Primera expansió del ferrocarril de Barcelona a Mataró: anàlisi de la prolongació del ferrocarril fins a Arenys de Mar (1851-1858). **9a Sessió d'Estudis Mataronins,** 1992, p. 173-180.

MIQUEL BIADA

CASTELLVÍ i TODA, Jaume. **Biografia de D. Miquel Biada Bunyot: propulsor de "El Carril de Mataró" primer tren en España.** Mataró: Comissió Local Pro Centenari Ferrocarril, 1947.

COSTA i OLLER, Francesc. **Biada (1789-1989): la passió del tren.** [Mataró]: Consell Comarcal del Maresme, [1989].

CUSACHS i CORREDOR, Manuel. L'Home que va importar el tren. **Mataró report,** octubre 1998, núm. 22, p. 14-23.

CUSACHS i CORREDOR, Manuel. **Miquel Biada i Bunyot: 1789-1848: l'home, l'india i el promotor del tren de Barcelona a Mataró, 1848.** Mataró: l'autor, 2007.

Miquel Biada: dos-cents anys. **Mataróescrit,** gener 1990, núm. 46, p. 51-74.

MORA CASTELLÀ, Joan. **Biografia del matoroní il·lustre Miquel Biada i Buñol.** [S.l.]: Laser Punt, DL 1998.

EL TREN A LA LITERATURA I L'ART

CASINOS, Xavi. **Tren de venganza.** Barcelona: Roca, 2010.

FONT i AGUSTÍ, Jordi. **La Febre del vapor.** Lleida: Pagès, 2011.

FONT i AGUSTÍ, Jordi. **El Ferrocarril en les arts i la literatura catalanes.** Barcelona: Societat Catalana de Tecnologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans i Museu del Ferrocarril de Catalunya, 2022.

GAUTIER CARMONA, Johari. **El Hechizo del tren.** Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023.

Humor a todo tren. Madrid [etc.]: Renfe [etc.], 2000.

El Primer ferrocarril. [S.l.: s.n., 1960?].

ROVIRA-BRULL, Josep Maria. **[Ferrocarril Barcelona-Mataró].** [S.l.: Rovira-Brull, 1998]. 1 làmina (litografia).

ROVIRA-BRULL, Josep Maria. **Rovira-Brull i el tren.** Mataró: Cercle Històric Miquel Biada BCN-Mataró, 2018.

INFANTILS

CASAS, Joaquim. CUYÀS, Manuel (il.). **Miquel Biada i el primer tren peninsular.** Barcelona: Dalmau, DL 1973.

DURAN i RIU, Fina. **Petita història del tren.** Barcelona: Mediterrània, 1996.

Els Gegants del Pi van de festa a Mataró. [Mataró]: Cercle Històric Miquel Biada, DL 2007.

GRANDE JIMÉNEZ, Ana. **Victor i els trens del museu.** Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 2005.

Selecció de llibres disponibles a la Xarxa de Biblioteques Municipals

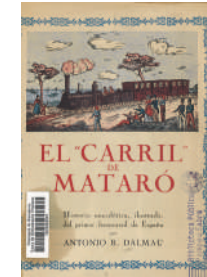
Biada (1789-1989) la passió del tren

Viaje a Mataró con el ferrocarril

Del Carril de Mataró al directo de Madrid

El Carril de Mataró

El Ferrocarril de Mataró: un escenario experimental

Camí de ferro: 150 anys

Miquel Biada i Bunyot: 1789-1848

La Febre del vapor

BIBLIOTECA POMPEU FABRA

Plaça d'Occitània, s/n
T. 937 412 920
b.mataro.pf@diba.cat
08302 MATARÓ

HORARI

De dilluns a divendres
de 9.30 a 20 h
Dissabtes
de 10 a 14 h
i de 15.30 a 19 h

BIBLIOTECA POPULAR

C. d'en Palau, 18
T. 937 582 483
b.mataro.pp@diba.cat
08302 MATARÓ

HORARI

Dimarts i dijous
de 9.30 a 20 h
Dilluns, dimecres i divendres
de 15 a 20 h
Dissabtes
de 9.30 a 13.30 h

HO EDITA I ORGANITZA:

BIBLIOTECA ANTONI COMAS

C. d'Enric Prat de la Riba, 110
T. 937 022 813
b.mataro.ac@diba.cat
08301 MATARÓ

HORARI

Dimarts, dimecres i divendres
de 9.30 a 14 h
De dilluns a divendres
de 15.30 a 20 h
Dissabtes
de 9.30 a 13.30 h

biblioteques.culturamataro.cat

bibliotecavirtual.diba.cat

Biblioteques de Mataró

@bibliosmataro

@bibliosmataro

B 12974-2023 / disseny: docbarcelona.com

Biblioteques de Mataró

Recordant els aniversaris del Carril de Mataró quan en fem 175

Arribada del Tren del Centenari a Mataró, 28 d'octubre de 1948. Arxiu Comarcal del Maresme ftxn 1537. Foto José Caballé-Mataró

Tren del Centenari a l'estació de Barcelona, 28 d'octubre de 1948. Arxiu Comarcal del Maresme ftxn 1486. Foto José Caballé-Mataró

Mataró sempre ha estat fidel a promoure la celebració dels aniversaris de la inauguració del primer ferrocarril, el 28 d'octubre de 1848, i de la mort del seu principal impulsor i fill de la ciutat, Miquel Biada i Bunyol, el 2 d'abril de 1848.

Mataró, com a pionera en un nou mitjà de transport símbol del progrés, ha creat una consciència popular que ha comptat en alguns casos amb la participació de Barcelona i també d'altres poblacions de la línia, així com autoritats del govern central, de la companyia del tren i descendents de la família Biada. Habitualment s'ha considerat com el primer ferrocarril d'Espanya, obviant que la província espanyola de Cuba ja disposava de ferrocarril l'any 1837.

A la premsa de l'any 1898, a mig camí del centenari, algunes publicacions se'n fan ressò. Amargament lamenten que no es celebrin actes en un moment de regeneració econòmica i social catalanes. Malauradament, no es va programar res per falta d'iniciativa de les autoritats, justificada pel desànim degut a la guerra contra els Estats Units i a la pèrdua de les últimes colònies americanes. És el mateix moment en què la *Compañía del Ferrocarril MZA* acabava d'absorbir l'empresa TBF per dificultats econòmiques, i es formava la Red Catalana. En aquest context es va produir la inexplicable desaparició de la locomotora Mataró, que es guardava com una relíquia en els tallers del Clot de Barcelona. El Setmanari Catalanista La Costa de Llevant publica una imatge de dita locomotora

i manifesta amb entusiasme «Venerem en aquesta data la memòria dels bons patricis que treballaren per dur a felicitat l'empresa i recordem sempre, els pobles de la Costa, del dia gloriós...», i «...l'ensurt que als seus avis ocasionaren les primeres petjades que dona en la nostra terra lo monstre de ferro, de foc i de vapor».

Per compensar, el 62è aniversari de l'any 1910 va ser molt sonat, encara que no exempt de polèmica per desavinences polítiques. Davant la iniciativa promoguda pel partit Republicà Radical que aquest acte reemplaçés la festivitat de les Santes, l'alcalde conservador va dimitir per no haver de presidir cap dels actes commemoratius. Els actes més destacats van ser l'estrena de l'himne *Al primer ferrocarril que creuà terres hispàniques* i el descobriment de dues plaques commemoratives, a la casa de Miquel Biada i a l'estació. A la casa, en el carrer de Sant Antoni número 18, el text hi diu «Aquí vivió i morí don Miquel Biada, activo propulsor del primer ferrocarril de España. Mataró á su hijo, 1848-1910». A la nova estació de ferrocarril es va repetir el mateix acte amb la següent inscripció «*El Ayuntamiento á 28 de Octubre de 1910. Para conmemorar la inauguración del primer ferrocarril de España en 1848 y á la memoria de su iniciador, el ilustre mataronés don Miquel Biada*». Els dies 28 i 29 d'octubre de l'any següent, en el marc d'un homenatge conjunt a Miquel Biada i Anselm Clavé, es va exposar a la façana del consistori el retrat a l'oli de Miquel Biada, que finalment fou penjat a la Sala de Sessions. Amb el debat encès, no es va tornar a celebrar fins a partir del 1923, en què la situació sociopolítica havia canviat.

Des del 1944, en plena postguerra, la ciutat de Mataró és la impulsora del projecte per celebrar el centenari. La molt il·lusionada *Comisión Local* fa propostes a la *Comisión Oficial*, dependent del *Ministerio de Obras Públicas a Madrid*, encarregada d'organitzar els actes per commemorar l'esdeveniment. Però la medalla, l'homenatge postal i una pel·lícula donen un inesperat protagonisme al marquès de Salamanca, promotor del segon ferrocarril, el Madrid-Aranjuez. Tanta ofensa encén els ànims i la *Comisión Local* envia telegrams de protesta al *Ministerio*. Aquestes accions van esgotar la paciència del Govern central i, per fer callar les protestes, es va forçar la substitució de l'alcalde. Dins del programa atapeït d'actes i festes es va inaugurar el monument a Miquel Biada davant l'estació. I, encertadament, es construí una rèplica del tren inaugural. A Barcelona es va celebrar l'*Exposició del Centenari del Ferrocarril a Espanya*, en un pavelló del Port. El 28 d'octubre de 1949 es va reproduir un viatge inaugural simbòlic amb viatgers vestits d'època i tot seguit es va inaugurar l'electrificació de la línia. Aquest mateix patró fou repetit en moltes altres celebracions del ferrocarril espanyol.

Encara amb el record viu de les fastuoses celebracions de l'any anterior, el 28 d'octubre de 1949, l'alcalde de Mataró va procedir a col·locar una corona de llorer als peus del monument a Biada, iniciant així un costum que ha continuat fins a l'actualitat.

Per al 125è aniversari l'homenatge postal va fer justícia a la memòria de Miquel Biada amb l'emissió del corresponent segell i una medalla commemorativa de l'aniversari. Entre altres activitats es va procedir a la descoberta d'una làpida a la casa natal de Miquel Biada, carrer d'Argentona, número 27, «Casa on va néixer el 24 de novembre de 1789 Miquel Biada i Bunyol promotor del ferrocarril Barcelona Mataró primer d'Espanya. 28 d'octubre de 1973 CXXV Aniversari de la inauguració del tren». La RENFE va portar el Tren del Centenari a l'Estació de Mataró. La seva presència sempre ha despertat una gran expectació i assistència de públic.

El 26 d'octubre de 1997 es va presentar a Mataró un calendari d'actes molt ambiciós per celebrar el 150è aniversari l'any següent, elaborat per l'Ajuntament de Mataró i la Fundació de los Ferrocarriles Españoles. Cal assenyalar la participació del Tren del Centenari, amb assistència del president de la Generalitat, Jordi Pujol, i el president de RENFE, entre d'altres autoritats. Acabats els actes oficials, el públic que ho desitgés va poder visitar el Tren del Centenari durant tot el dia. Pere Macias, aleshores conseller de Política Territorial, va dir que «La via sota terra o trasllat, juntament amb la carretera Nacional II, és una prioritat per a la Generalitat» ...i així fins ara. L'any següent, durant la celebració del 150è aniversari, es va fer una concentració de màquines de vapor a l'estació

de Mataró, però sense l'assistència del Tren del Centenari, que es va quedar de forma estàtica en una gran exposició de material ferroviari a l'Estació de França. Cal destacar la remodelació de la plaça de Miquel Biada, amb la reubicació del seu monument. La Fundació de Ferrocarriles Españoles en va editar una medalla commemorativa.

El 3 d'abril de 2005, al Museu del Ferrocarril de Catalunya a Vilanova i la Geltrú, es va celebrar l'acte de constitució del Cercle Històric Miquel Biada, per promoure el coneixement del primer ferrocarril Barcelona-Mataró. El mateix any, s'inicia la *1a Fira Ferroviària*, a la plaça davant de l'estació, però en anys successius es trasllada a la plaça de Santa Anna, on es va seguir celebrant fins l'any 2017, quan l'Ajuntament pren la direcció de l'esdeveniment i passa al recinte del Tecnocampus. Fou suspesa indefinidament l'any 2020 a causa de la pandèmia.

Hem arribat al 175è aniversari amb reptes econòmics i socials. Mataró, tot seguint la tradició, torna a liderar la celebració de l'efemèride del primer ferrocarril peninsular. Aquest triptic n'és la demostració. Gaudiu dels actes programats!

Xavier Nubiola
Col·laborador del Cercle Històric Miquel Biada, 2023

GENERALS

150 años de ferrocarril en España. Madrid: Fundación de los Ferrocarriles Españoles, DL 1996.

150 años de historia de los ferrocarriles españoles. [Madrid]: Anaya: Fundación de los Ferrocarriles Españoles, DL 1998. 2 vol.

Carril. Barcelona: Associació d'Amics del Ferrocarril Barcelona, núm. 45 (març 1996) - 85 (juliol 2019).

CASAS RODRÍGUEZ, Juan Carlos. **Automotores Diesel. 1, FIAT en RENFE (1ª parte): littorinas y trenes TAF.** Barcelona: Lluís Prieto, DL 2009.

El Ferrocarril a Catalunya: del carril de Mataró al tren d'alta velocitat. Barcelona: El Mirador, 2011.

GARCÍA LOZANO, Inmaculada, et al. **Historia gráfica del ferrocarril en España.** Madrid: Fundación de los Ferrocarriles Españoles, cop. 2008-2010. 3 vol.

GARCÍVAL, Gonzalo. **Eso no estaba en mi libro de historia del ferrocarril.** [Córdoba]: Almuzara, cop. 2018.

Guía del Museo del Ferrocarril. [Madrid]: Fundación de los Ferrocarriles Españoles, 1996.

Guía histórica del ferrocarril. Madrid: Museo Nacional del Ferrocarril: Electa, cop. 1998.

LEÓN, Mario. **DPT: diccionario polígota del tren : alemán, catalán, euskera, francés, gallego, inglés: definiciones en español.** Madrid: Luna, DL 1997.

LÓPEZ PITA, Andrés. **Alta velocidad en el ferrocarril.** Barcelona: UPC, 2010.

PIQUER, Mar. **Historia del ferrocarril en España: atlas ilustrado.** Madrid: Susaeta, [2017].

PRIETO TUR, Lluís, et al. **Locomotoras Diesel.** Barcelona: Lluís Prieto, DL 1997-2015. 4 vol.

PUNSOLA, Albert. **L'Hora del tren.** Barcelona: Abadia de Montserrat, 2006

REPOLLÉS, José. **Los Ferrocarriles.** Barcelona: Bruguera, 1956.

RIERA I TUÉBOLS, Santiago. **Quan el vapor movia els trens : la fabricació de locomotores per La Maquinista Terrestre y Marítima.** Barcelona: Associació i Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya: Marcombo, DL 1998.

SEGURA SORIANO, Isabel. **Museu del Ferrocarril: puja al tren de la història: guia.** [Vilanova i la Geltrú]: Museu del Ferrocarril, cop. 1997.

TANEL, Franco. **Historia del ferrocarril: Locomotoras y trenes desde 1830 hasta hoy.** Barcelona: LU, Librería Universitaria de Barcelona, cop. 2007.

Trens i estacions: exposició al Born i a l'estació de França del 31 de gener a l'1 de març del 1981. Barcelona: Generalitat de Catalunya, DL 1981.

Trens muy antiguos: atlas ilustrado. Madrid: Susaeta, DL 2015.

TUELLS MORENO, Lluís Miquel. **Trens de postal: el ferrocarril a Catalunya.** El Papiol: Efadós, 2015.

El Ferrocarril a Catalunya: del carril de Mataró al tren d'alta velocitat

Miquel Biada i el primer tren peninsular

Arribada del Tren del Centenari a l'estació de Mataró, 28 d'octubre de 1948. Arxiu Comarcal del Maresme ftxn 1535. Foto Masachs-Mataró